

Bevolkingsprognose 2004–2050: veronderstellingen over immigratie

Maarten Alders

De uitkomsten van de nieuwe bevolkings- en allochtonenprognose zijn mede gebaseerd op veronderstellingen over het toekomstige aantal immigranten. Op basis van diverse analyses wordt verondersteld dat op termijn jaarlijks 115 duizend immigranten naar Nederland zullen komen. Verwacht wordt dat uit zowel Turkije als Marokko op termijn jaarlijks 3 duizend immigranten zullen komen, onder wie veel gezinsvormers. Uit Suriname komen op jaarbasis 3 duizend immigranten en van de Nederlandse Antillen en Aruba 5 duizend. Het aantal asielmigranten is in vergelijking met de vorige prognose omlaag bijgesteld. Het verwachte aantal immigranten voor Azië komt daardoor uit op 13 duizend en voor Afrika op 6 duizend. Uit Latijns-Amerika zullen jaarlijks 4 duizend immigranten komen, uit Indonesië 2 duizend. Westerse migranten zijn voor een belangrijk deel arbeidsmigranten. Uit de Europese Unie zullen op termijn jaarlijks 35 duizend immigranten komen, uit de overige Europese landen 10 duizend en uit de overige niet-Europese landen eveneens 10 duizend. Daarnaast zullen jaarlijks 21 duizend autochtonen en tweede generatie allochtonen terugkeren.

1. Inleiding

In december 2004 zijn de nieuwe bevolkingsprognose en allochtonenprognose van het CBS gepubliceerd. Deze prognoses zijn gebaseerd op veronderstellingen over toekomstige ontwikkelingen van geboorte, sterfte en buitenlandse migratie. In De Jong (2005a en 2005b) en Alders (2005a) zijn de belangrijkste uitkomsten en achterliggende veronderstellingen van deze prognoses gepubliceerd. Dit artikel gaat verder in op de veronderstellingen over toekomstige ontwikkelingen van de immigratie.

In de migratieprognose worden de volgende herkomst-groeperingen onderscheiden:

1. Turkije
2. Marokko
3. Suriname
4. Nederlandse Antillen en Aruba
5. Afrika (exclusief Marokko)
6. Azië (exclusief Indonesië en Japan)
7. Latijns-Amerika (exclusief Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba)
8. Indonesië (inclusief voormalig Nederlands-Indië)
9. Europese Unie (24 landen; exclusief Nederland)
10. Overige Europese landen (met name Oost- en Centraal-Europa)

¹⁾ Andries de Jong is werkzaam als senior onderzoeker bij het Ruimtelijk Planbureau te Den Haag.
Voor correspondentie: ajong@rpb.nl.

11. Overige niet-Europese landen (Noord-Amerika, Japan en Oceanië)
12. Autochtoon (inclusief tweede generatie).

Voor alle groepen behalve de laatste betreft het allochtonen van de eerste generatie. De laatste groep bestaat, afgezien van enkele uitzonderingen, uit personen die in Nederland zijn geboren en na een tijdelijk verblijf in het buitenland weer terugkeren. Deze groep is dus inclusief tweede generatie allochtonen.

Wanneer in de tekst over Afrika wordt gesproken, wordt steeds Afrika exclusief Marokko bedoeld. Met Azië wordt steeds Azië exclusief Indonesië en Japan bedoeld en met Latijns-Amerika steeds Latijns-Amerika exclusief Suriname, de Nederlandse Antillen en Aruba.

De bevolkings- en allochtonenprognose zijn eind 2004 opgesteld. Als startpunt voor deze prognose is op basis van cijfers tot en met september 2004 een raming gemaakt van het aantal immigranten in 2004. Het zijn deze cijfers die in dit artikel worden genoemd. Deze kunnen enigszins afwijken van de cijfers volgens de migratiestatistiek 2004 die inmiddels beschikbaar zijn.

2. Recente ontwikkelingen

Het aantal immigranten is de laatste jaren fors gedaald. In 2003 migreerden 105 duizend personen naar ons land. In 2004 zullen het er naar verwachting nog maar 92 duizend zijn. Ter vergelijking: zowel in 2000 als in 2001 kwamen er nog ruim 130 duizend immigranten. De daling van de immigratie doet zich bij vrijwel alle groepen immigranten voor. Uitzonderingen zijn terugkerende Nederlanders en migranten uit Europese landen. In de prognose is ervan uitgegaan dat in 2004 naar verwachting 24 duizend in Nederland geboren migranten zullen zijn teruggekeerd, bijna 4 duizend meer dan in 2003. Ook het aantal immigranten uit de Europese landen neemt in 2004 toe.

Deze ontwikkelingen in de immigratie hangen samen met tal van factoren: het Nederlandse migratie- en asielbeleid, de aantrekkelijkheid van Nederland voor migranten, de al in Nederland aanwezige allochtone bevolking, migratieontwikkelingen en -beleid in omliggende landen en economische en politieke ontwikkelingen in de herkomstlanden. Daarnaast hebben ook de economische conjunctuur en de situatie op de arbeidsmarkt invloed op de immigratie. De invloed die deze factoren hebben, verschilt per herkomst-groepering.

Staat 1 laat de ontwikkelingen zien in redenen voor niet-Nederlandse migranten om naar Nederland te komen. In 2003 bevonden zich onder de 105 duizend immigranten 74 duizend immigranten met een niet-Nederlandse nationaliteit. Het aandeel van asielmigranten is fors teruggelopen sinds 1995. In 1995 werden nog 22 duizend asielmigranten geregistreerd; in 2003 waren het er nog maar 9 duizend.

Staat 1
Immigratie van niet-Nederlanders naar motief en geboorteland, 1995, 1999 en 2003

		Totaal	Arbeid	Asiel	Gezinshereniging	Gezinsvorming	Overig
<i>x 1 000</i>							
Totaal	1995	66,8	10,2	22,2	12,8	11,4	10,1
	1999	78,4	16,3	19,1	14,5	13,2	15,3
	2003	73,6	16,6	9,3	11,4	20,7	15,6
Turkije	1995	4,6	0,2	0,5	1,9	1,8	0,3
	1999	4,4	0,2	0,4	1,4	2,3	0,2
	2003	6,4	0,9	0,2	1,1	3,9	0,3
Marokko	1995	3,1	0,1	0,2	1,3	1,2	0,2
	1999	4,4	0,1	0,1	1,6	2,2	0,4
	2003	4,6	0,1	0,1	1,2	2,9	0,2
Suriname	1995	1,8	0	0,1	0,7	0,6	0,3
	1999	1,8	0	0	0,6	0,9	0,3
	2003	2,4	0	0	0,7	1,4	0,3
Afrika	1995	9,0	0,4	5,6	1,2	1,4	0,5
	1999	9,3	0,7	4,6	1,3	1,3	1,4
	2003	9,2	0,8	4,3	0,9	2,0	1,2
Azië	1995	13,2	0,7	7,9	2,2	1,5	0,9
	1999	17,5	1,2	9,4	3,1	1,8	2,1
	2003	14,0	1,1	2,9	1,9	3,4	4,7
Latijns-Amerika	1995	2,0	0,2	0,1	0,6	0,7	0,4
	1999	2,8	0,3	0	0,6	0,8	1,0
	2003	3,5	0,4	0	0,6	1,6	0,8
Indonesië	1995	0,7	0	0	0,2	0,4	0,1
	1999	1,2	0,1	0	0,2	0,4	0,5
	2003	1,4	0,1	0	0,1	0,6	0,7
EU-14	1995	14,0	6,1	0	1,9	1,3	4,7
	1999	18,6	10,2	0	2,7	1,0	4,8
	2003	16,3	9,7	0	2,5	0,7	3,4
Overig Europa	1995	12,3	0,5	7,8	1,4	1,6	0,9
	1999	10,4	1,2	4,5	1,1	1,7	2,0
	2003	9,7	1,8	1,7	1,2	3,0	2,1
Overig niet-Europa	1995	4,2	1,4	0	0,6	0,8	1,5
	1999	5,9	2,1	0	0,8	0,8	2,3
	2003	5,0	1,6	0	0,5	1,3	1,7

Opgemerkt wordt dat alleen dat deel van de asielzoekers tot de asielmigranten wordt gerekend dat zich in de bevolkingsadministratie van een gemeente laat registreren. Het aantal arbeidsmigranten en gezinsvormende migranten is daarentegen toegenomen. In 2003 was ruim een kwart van de immigratie van niet-Nederlanders gezinsvormende migratie.

De cijfers in staat 1 voor de afzonderlijke groepen migranten bevestigen het reeds bekende beeld. De migratie van Turken en Marokkanen betreft in toenemende mate gezinsvormers. Ook in de migratie van Aziaten en Afrikanen speelt gezinsvorming een steeds grotere rol. De terugloop van het aantal asielmigranten is vooral zichtbaar bij Azië en de niet-EU-landen van Europa. Het aantal arbeidsmigranten is van 1995 tot 2001 gestaag toegenomen van 10 duizend tot 20 duizend. Daarna is mede door de economische teruggang ook het aantal arbeidsmigranten teruggelopen. De meeste arbeidsmigranten komen uit de Europese Unie.

3. Veronderstellingen

De veronderstellingen over de immigratie voor de verschillende groepen migranten zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op analyses van migratiemotieven. De belangrijkste veronderstellingen zijn samengevat in *staat 2*. Ter vergelij-

king zijn ook de belangrijkste veronderstellingen uit de vorige prognose vermeld (Alders, 2003). De veronderstellingen zullen per groep migranten verder worden toegelicht.

Marokko en Turkije

De immigratie uit Turkije en Marokko bestaat voor een belangrijk deel uit huwelijksmigratie. Veel jonge Turken en Marokkanen zoeken hun partner in het land van herkomst. Zo heeft ruim 60 procent van de tweede generatie Turken in 2000 een partner uit Turkije laten komen (Van Rijn et al., 2004). Het toekomstige aantal gezinsvormers uit Turkije en Marokko hangt samen met het aantal Turken en Marokkanen dat al in Nederland woont en van de mate waarin deze personen een partner uit het buitenland laten komen. Alders (2005b) heeft enkele gevoeligheidsanalyses uitgevoerd die laten zien hoe deze samenhang in kwantitatief opzicht is. Verondersteld wordt dat voor geboortegeneraties die nog aan relatievorming moeten beginnen, het percentage dat een partner laat komen ongeveer de helft is van de huidige geboortegeneraties die bezig zijn met relatievorming of deze fase al achter de rug hebben. Omdat vooral de tweede generatie Turken en Marokkanen de komende jaren sterk in omvang zal toenemen, zal het aantal gezinsvormers na een aanvankelijke daling in de komende jaren niet nog verder dalen. Modeluitkomsten op basis van

Staat 2
Samenvatting van veronderstellingen over immigratie

	Prognose 2004–2050		Vorige prognose	
	2004 ¹⁾	2050	2004	2050
<i>x 1 000</i>				
Totaal	91	115	106	126
Nederland	24	21	23	26
Totaal niet-westers	32	37	47	43
Turkije	4	3	4	4
Marokko	3	3	4	4
Suriname	2	3	3	3
Ned. Antillen/Aruba	3	5	5	5
Afrika	6	6	10	7
Azië	11	13	17	15
Latijns-Amerika	3	4	4	5
Totaal westers	36	57	36	57
Indonesië	1	2	2	2
EU-24 ²⁾	23	35	18	25
Overig Europa ³⁾	8	10	11	20
Overig niet-Europa	4	10	4	10

¹⁾ Gebaseerd op cijfers tot en met september 2004.

²⁾ Bij de vorige prognose betrof deze groep de EU-14 plus IJsland, Liechtenstein en Noorwegen.

³⁾ Bij de vorige prognose was dit inclusief de tien landen die in 2004 tot de EU zijn toegetreden.

de bovengenoemde percentages laten zien dat het aantal gezinsvormers aanvankelijk daalt tot een niveau van net boven de 2 duizend personen per jaar voor Turkije en net onder de 2 duizend voor Marokko; daarna is het aantal gezinsvormers gedurende een lange periode stabiel. Pas na twintig tot dertig jaar daalt het aantal gezinsvormers voor beide groepen tot een niveau van rond de duizend personen per jaar.

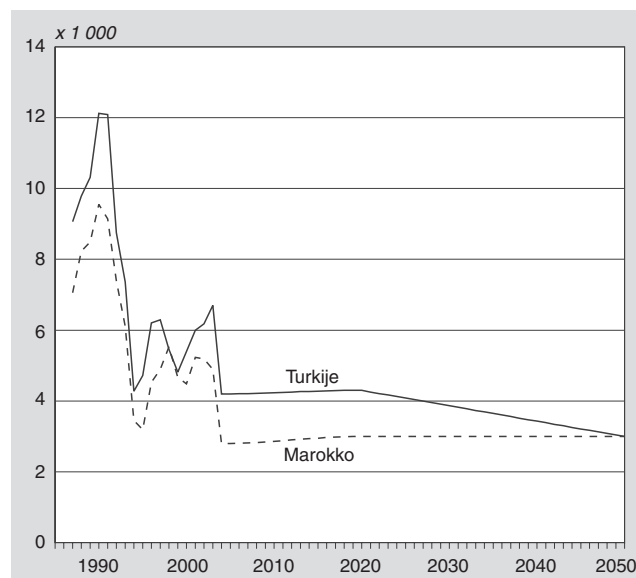
Behalve gezinsvorming komen jaarlijks 2 tot 3 duizend Turken en Marokkanen om andere motieven naar Nederland, zoals gezinshereniging en, vooral bij Turken, arbeid. Verondersteld wordt dat dit ook in de toekomst het geval zal zijn. Vanwege de reeds in Nederland aanwezige Turkse en Marokkaanse bevolking zal Nederland migranten uit Turkije en Marokko blijven trekken. Voor 2004 is een aantal van ruim 4 duizend immigranten uit Turkije en 3 duizend immigranten uit Marokko verondersteld. Voor Turkije zal het aantal de komende twee decennia rond dit niveau blijven, om vervolgens af te nemen tot 3 duizend (*grafiek 1*). Voor Marokko wordt gedurende de gehele prognoseperiode een aantal van 3 duizend verondersteld. In de vorige prognose werd nog uitgegaan van een niveau van 4 duizend voor zowel Turkije als Marokko.

Wat betreft de mogelijke toetreding van Turkije tot de Europese Unie wordt er in deze prognose geen rekening gehouden met extra immigratie uit Turkije. In de eerste plaats is onzeker of, en zo ja wanneer, Turkije lid wordt van de Europese Unie. In de tweede plaats is het aannemelijk dat als Turkije lid wordt de migratie voor een nader te bepalen tijd aan banden zal worden gelegd en dat restricties op de Turkse immigratie pas worden opgeheven als duidelijk is dat de immigratiestromen beperkt van omvang zullen zijn.

Suriname en Nederlandse Antillen en Aruba

Het aantal immigranten uit Suriname is sinds 1994 betrekkelijk stabiel rond een niveau van gemiddeld net boven de 3 duizend (*grafiek 2*). Wel is voor 2004 in de prognose een daling verwacht tot net boven de 2 duizend. Er zijn echter geen redenen om te veronderstellen dat deze daling blijvend zal zijn. Om deze reden wordt, net als in de vorige

1. Immigratie: Turkije en Marokko (eerste generatie)

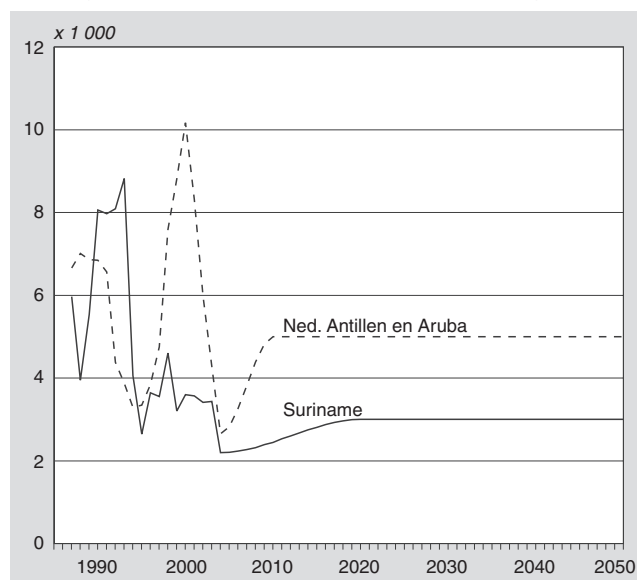

prognose, een aantal van 3 duizend immigranten per jaar op de lange termijn verondersteld.

De immigratie vanuit de Nederlandse Antillen en Aruba is de laatste jaren snel teruggelopen, zelfs sneller dan in de vorige prognose werd voorzien (staat 2). Het aantal immigranten vanaf de eilanden heeft de afgelopen decennia grote schommelingen laten zien die samenhangen met de economische situatie op de eilanden en in Nederland. Het gemiddelde niveau in de laatste vijftien jaar ligt iets onder de 6 duizend. Momenteel keren meer Antillianen en Arubanen terug dan er naar Nederland komen. Voor de lange termijn wordt verondersteld dat jaarlijks 5 duizend immigranten vanaf de eilanden zullen komen. Dit is in overeenstemming met de vorige prognose.

Afrika en Azië

Hoewel het aandeel steeds kleiner wordt, vormen asielmigrantengronden nog steeds een substantieel deel van de migratie

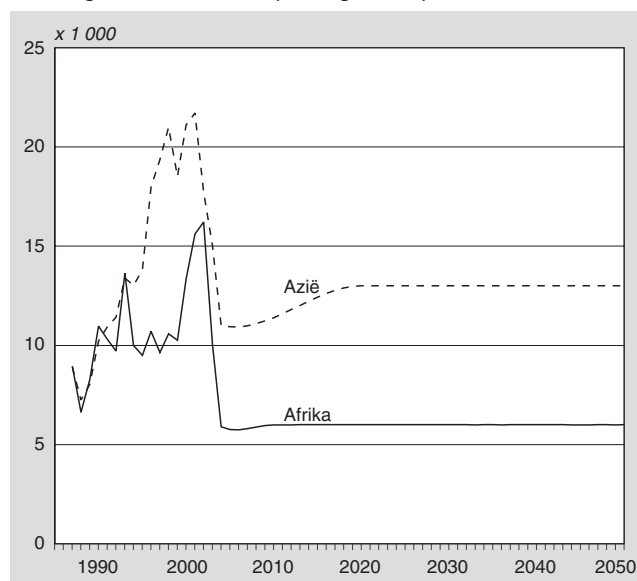
2. Immigratie: Suriname en Ned. Antillen en Aruba (eerste generatie)

uit Afrika en, in mindere mate, Azië. De veronderstellingen ten aanzien van asiëlmigratie zijn gebaseerd op analyses van Nicolaas (2005). Verondersteld wordt dat op termijn jaarlijks 15 duizend asielzoekers naar Nederland komen. Dit aantal is iets hoger dan tot dusverre is waargenomen in 2003 en 2004, maar beduidend minder dan in de jaren negentig. Van deze asielzoekers wordt verondersteld dat de helft zich inschrijft in het bevolkingsregister van een gemeente. Alleen diegenen die staan ingeschreven tellen in de statistieken mee als immigrant. Verder wordt verondersteld dat van de 15 duizend verzoeken een derde wordt ingewilligd. Personen van wie het verzoek is ingewilligd, hebben de mogelijkheid gezinsleden te laten komen. Verondersteld wordt dat het aandeel volgmigranten op de toegelaten asielzoekers 50 procent is. Dit betekent dat wordt verondersteld dat op termijn jaarlijks 7,5 duizend asiëlmigranten in het bevolkingsregister worden ingeschreven en er daarnaast nog eens 2,5 duizend volgmigranten komen. Van deze 10 duizend personen zullen er 3 duizend uit Afrika komen, 5 duizend uit Azië en 2 duizend uit andere landen, zoals de voormalige Sovjet-Unie.

In de vorige prognose werd nog uitgegaan van het aantal inwilligingen. In de nieuwe prognose wordt daarentegen uitgegaan van het aantal ingeschreven asielzoekers. Onder deze laatste groep asielzoekers bevinden zich ook personen van wie het verzoek niet zal worden ingewilligd. In de nieuwe prognose zal daarom naar verhouding een groter aantal asiëlmigranten worden verondersteld dan in de vorige prognose. Omdat een deel van de asiëlmigranten geen verblijfsstatus krijgt, kan echter worden verwacht dat zij slechts kort in Nederland zullen verblijven. Het hogere aantal asiëlmigranten in de nieuwe prognose wordt daarom deels gecompenseerd door een hogere emigratie van uitgeprocedeerde asielzoekers. Door deze aanpassing (geregistreerde asielzoekers in plaats van ingewilligde asielverzoeken) zal naar verwachting de aansluiting met de waarnemingen beter worden. Per saldo zullen de verschillen met de vorige prognose klein zijn.

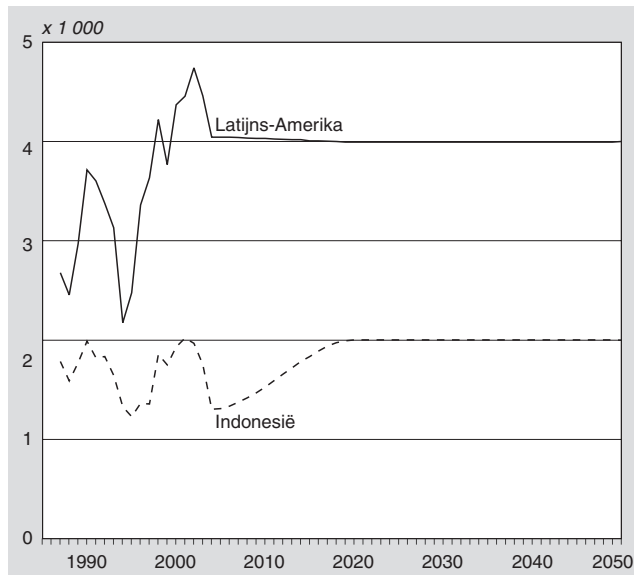
In de vorige prognose werd op de lange termijn een aantal van 7 duizend immigranten uit Afrika verondersteld, onder wie 4 duizend asiëlmigranten. De vorige prognose is voor

2004 duidelijk te hoog gebleken (staat 2). Dit komt vooral doordat de daling van het aantal asiëlmigranten sterker was dan verwacht. In de nieuwe prognose is het aantal asiëlmigranten uit Afrika verlaagd van 4 duizend naar 3 duizend. Om deze reden wordt voorgesteld het aantal immigranten uit Afrika met hetzelfde aantal te verlagen, dus tot 6 duizend (grafiek 3). Een verdere verlaging lijkt niet plausibel omdat processen als gezinsvorming bij deze relatief recente groep immigranten nog op gang moet komen. Ook de immigratie van Aziaten in 2004 is in de vorige prognose overschat, vooral door de sterke daling van de asiëlmigratie. Het aantal asiëlmigranten (en volgmigranten) is in de nieuwe prognose bijgesteld van 7 duizend naar 5 duizend. Dit lijkt een beperkte aanpassing gezien de ontwikkeling weergegeven in staat 1, maar bedacht moet worden dat in het aantal van 5 duizend ook de volgmigranten zijn meegeteld. Deze bijstelling leidt tot een verlaging van veronderstelling over de totale immigratie van Aziaten van 15 duizend naar 13 duizend (grafiek 3). Verwacht wordt dat in de toekomst in toenemende mate arbeidsmigranten uit Aziatische landen als India en Filippijnen naar Nederland zullen komen. Daarnaast is de laatste jaren een sterke toename zichtbaar van het aantal Aziaten, vooral Chinezen, dat naar Nederland komt om te studeren.

3. Immigratie: Afrika en Azië (eerste generatie)**Latijns-Amerika**

Het aantal migranten uit Latijns-Amerika is de laatste jaren geleidelijk gestegen, tot boven de 4 duizend. In de vorige prognose werd verondersteld dat dit aantal verder zou stijgen tot een niveau van 5 duizend per jaar. Het laatste jaar is het aantal immigranten echter fors gedaald. De migratie vanuit Latijns-Amerika betreft voor een belangrijk deel huwelijksmigratie (vrouwen uit deze landen zijn populair bij Nederlandse mannen). Omdat het beleid ten aanzien van huwelijksmigratie strenger is geworden, wordt verondersteld dat op termijn 4 duizend immigranten uit Latijns-Amerika zullen komen, duizend minder dan volgens de vorige periode (grafiek 4).

4. Immigratie: Latijns-Amerika en Indonesië (eerste generatie)

Indonesië

Het aantal immigranten uit Indonesië schommelt al vele jaren rond een niveau net onder de 2 duizend per jaar. Evenals in de vorige prognose wordt verondersteld dat jaarlijks 2 duizend immigranten uit Indonesië zullen komen (grafiek 4).

Europese Unie en overig Europa

De groep migranten uit de Europese landen is in de nieuwe prognose anders verdeeld dan in de vorige prognose. In de nieuwe prognose hebben veronderstellingen betrekking op de Europese Unie volgens de nieuwe samenstelling enerzijds en voor de overige Europese landen anderzijds. In de vorige prognose was de verdeling de EER (de oude Europese Unie en IJsland, Liechtenstein en Noorwegen) en overig Europa.

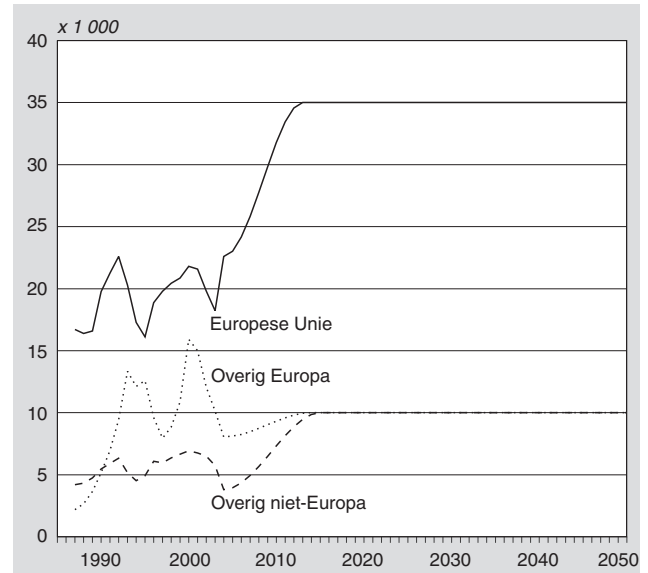
In de nieuwe prognose wordt verondersteld dat het aantal immigranten uit de EU zal uitkomen op een structureel niveau van 35 duizend per jaar en het aantal immigranten uit de overige Europese landen op 10 duizend (grafiek 5). In de vorige prognose werden 25 duizend immigranten uit de EER verondersteld en 20 duizend uit de rest van Europa, in totaal eveneens 45 duizend Europese immigranten.

De belangrijkste aanpassing van de veronderstellingen betreft het 'overhevelen' van de nieuwe landen van de EU. In de maanden mei tot en met december van 2004 zijn ruim 5 duizend migranten uit de nieuwe EU-landen naar Nederland gekomen, waaronder ruim 4 duizend uit Polen. Bedacht moet worden dat ook de emigratie van bijvoorbeeld Polen is toegenomen. In de prognose wordt verondersteld dat op termijn jaarlijks 10 duizend immigranten uit de nieuwe EU-landen komen.

Analyses laten zien dat de migratie vanuit Europese landen conjunctuurgevoelig is en samenhangt met de werkloosheid in Nederland (De Beer, 2004). Een hogere werkloosheid leidt tot een lagere immigratie. Afhankelijk van het werkloosheidsniveau kan worden geschat dat jaarlijks 19 tot 23 duizend migranten uit de EU-landen kunnen

worden verwacht. Het gaat hierbij om de 'oude' EU-landen van vóór 1 mei 2004. Tezamen met de verwachting van een geleidelijk toenemende mobiliteit binnen Europa wordt in de nieuwe prognose verondersteld dat op termijn jaarlijks 35 duizend immigranten uit de EU-landen naar Nederland komen. Uit de overige landen van Europa komen naar verwachting 10 duizend migranten.

5. Immigratie: EU, overig Europa, overig niet-Europa (eerste generatie)

Overige niet-Europese landen

Deze groep landen betreft Noord-Amerika, Oceanië en Japan. De omvang van deze groep migranten kent, afgezien van kortetermijnfluctuaties die samenhangen met de economische conjunctuur, een geleidelijke stijging. Evenals in de vorige prognose wordt een aantal van 10 duizend immigranten per jaar verondersteld (grafiek 5).

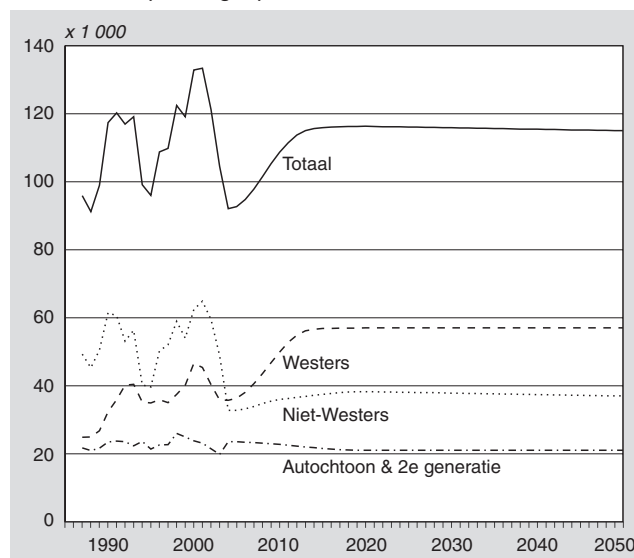
Autochtoon en tweede generatie

Autochtone en tweede generatie immigranten vormen tezamen een van de grootste groepen migranten. De veronderstellingen over deze groep migranten zijn gebaseerd op het aandeel dat terugkeert naar Nederland. Uit longitudinaal onderzoek naar de mate waarin in Nederland geboren emigranten weer terugkeren, blijkt dat van de personen die in 1995 zijn geëmigreerd, tot en met 2003 ruim de helft is teruggekeerd (Nicolaas, 2004). Verwacht wordt dat uiteindelijk ongeveer 60 procent van 'vertrekcohort' 1995 weer zal terugkeren naar Nederland. Op basis van veronderstellingen over de emigratie van in Nederland geboren personen kan worden berekend hoeveel immigranten er jaarlijks zullen zijn. In De Jong en Nicolaas (2005) is verondersteld dat het aantal emigranten geleidelijk zal dalen tot 35 duizend per jaar. Het veronderstelde terugkeerpercentage van 60 betekent dat wordt verwacht dat er jaarlijks 21 duizend zullen terugkeren (grafiek 6).

De nieuwe veronderstelling betekent een bijstelling van de vorige prognose. In de vorige prognose werd een terugkeerpercentage van 70 verondersteld. Dit percentage was

gebaseerd op eenvoudig, transversaal onderzoek waarbij absolute aantallen immigranten en emigranten aan elkaar werden gerelateerd.

6. Immigratie: totaal, niet-westers (1e gen.), westers (1e gen.), autochtoon (incl. 2e gen.)

Totaal

De veronderstellingen voor de verschillende groepen migranten leiden tot een totale immigratie van 115 duizend per jaar op termijn (grafiek 6). Hieronder zullen zich 37 niet-westerse en 57 duizend westerse immigranten bevinden. Het totaal aantal immigranten is beduidend hoger dan de laatste jaren is waargenomen en voor de eerstkomende jaren wordt verwacht. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat wordt verwacht dat wanneer de economie weer aantrekt, het aantal arbeidsmigranten (veelal westerse migranten) zal toenemen. Het aantal immigranten is lager dan in de vorige prognose is verondersteld. Dit komt vooral door de bijstelling van de asielmigratie.

Literatuur

Alders, M., 2003, Allochtonenprognose 2002–2050: bijna twee miljoen niet-westerse allochtonen in 2010. Bevolkingstrends 51(1), blz. 34–41. CBS, Voorburg/Heerlen.

Alders, M., 2005a, Allochtonenprognose 2004–2050: belangrijkste uitkomsten. Bevolkingstrends 53(1), blz. 32–41. CBS, Voorburg/Heerlen.

Alders, M., 2005b, Prognose van de gezinsvormende migratie van Turken en Marokkanen. Bevolkingstrends 53(2), blz. 46–49. CBS, Voorburg/Heerlen.

De Beer, J., 2004, Hoge werkloosheid remt immigratie uit EU-15. CBS-webmagazine 28 april 2004, www.cbs.nl.

De Jong, A., 2005a, Bevolkingsprognose 2004–2050: maximaal 17 miljoen inwoners. Bevolkingstrends 53(1), blz. 12–18. CBS, Voorburg/Heerlen.

De Jong, A., 2005b, Bevolkingsprognose 2004–2050: veronderstellingen. Bevolkingstrends 53(1), blz. 19–23. CBS, Voorburg/Heerlen.

De Jong, A. en H. Nicolaas, 2005, Prognose van emigratie op basis van een retournmigratiemodel. Bevolkingstrends 53(1), blz. 24–31. CBS, Voorburg/Heerlen.

Nicolaas, H., 2004, Helpt Nederlandse emigranten keert weer terug. Bevolkingstrends 52(4), blz. 24–31. CBS, Voorburg/Heerlen.

Nicolaas, H., 2005, Bevolkingsprognose 2004–2050: veronderstellingen over asielmigratie. Bevolkingstrends 53(2), blz. 39–45. CBS, Voorburg/Heerlen.

Rijn, A. van, et al., 2004, Ontwikkeling van een Integratiekaart. Cahier 2004-9. CBS / WODC, Voorburg / Den Haag.